بررسی دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان پیرامون پژوهش در سال ۱۳۸۸

محسن رضائیان[۱]، محمد حسین ملا عباسی[۲]، محمد حقیقی[۳]، غلامرضا شریفی‌راد[۴]، مریم هادوی[۵]

چکیده

مقدمه: در نظام آموزشی، نیاز گسترده‌ای به تربیت نیروی انسانی پژوهشگر وجود دارد و اهمیت پژوهش در توسعه کشورها و دست‌یابی به استقلال و رشد در تمامی زمینه‌ها امری انکارناپذیر است. در این مطالعه، نگرش، دانش و عملکرد دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان پیرامون پژوهش بررسی شده است.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی، ۴۰۰ نفر از دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته‌ای مشتمل بر ۱۶ سؤال مربوط به نگرش، ۹ سؤال مربوط به دانش، ۸ سؤال مربوط به عملکرد بود. اطلاعات پس از جمع‌آوری، با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های آماری Fisher و χ^2 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: بر اساس نتایج، ۲۳۷ نفر (۸۷/۸ درصد) از دانشجویان پزشکی و ۱۰۰ نفر (۷۶/۹ درصد) از دانشجویان دندان‌پزشکی به پرسش‌ها پاسخ دادند. دانش دانشجویان در سطح متوسط و قابل قبول ارزیابی شد. اکثریت آن‌ها نگرش خوبی به پژوهش داشتند. عملکرد پژوهشی دانشجویان در حد متوسط پایین ارزیابی شد. دانشجویان پزشکی نسبت به دندان‌پزشکی از دانش بیشتری برخوردار بودند. دانشجویان پزشکی، سنوات تحصیلی بالاتر، افراد مجرد و افراد ساکن در خوابگاه نگرش بهتری به پژوهش داشتند؛ در حالی که دانشجویان دختر و دانشجویان دندان‌پزشکی از عملکرد پژوهشی بهتری برخوردار بودند.

نتیجه‌گیری: این تحقیق نشان داد که دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان اهمیت تحقیقات دانشجویی را درک کرده‌اند و به آن علاقه‌مند هستند، ولی اطلاعات کاملی از ماهیت آن ندارند و به طور عملی نیز با آن در تماس نبوده‌اند. از این رو توصیه می‌شود که جهت ارتقای سطح دانش و بهبود عملکرد آن‌ها برنامه‌ریزی لازم انجام گیرد.

واژه‌های کلیدی: دانش، نگرش، عملکرد، پژوهش، دانشجویان.

نوع مقاله: *تحقیقی*

دریافت مقاله: ۹۰/۳/۱۳ *پذیرش مقاله: ۹۰/۰۷/۲۵*

۱- استاد، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران.

۲- پزشک عمومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران.

۳- دانشجوی پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران.

۴- استاد، گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۵- کارشناس ارشد، گروه بیهوشی، دانشکده پرستاری و مامایی ، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران. (نویسنده مسؤول)

Email: hadavimaryam@yahoo.com

مقدمه

پژوهش، یک کوشش منظم، کنترل شده و دارای ساختار منطقی و نظام‌دار است که پدیده‌ها و حوادث اجتماعی بین آن‌ها را با هدف کشف و گسترش دانش و حقیقت مطالعه می‌کند (۱). یکی از معیارهای پیشرفت در کشورهای مختلف، جایگاه و منزلت تحقیقات در آن کشورها است. مراکز اطلاعاتی بدون داشتن منابع معتبر و به روز، قادر به ارایه تحقیقات مفید نخواهند بود. نبودن استراتژی تحقیقات، همگرا نبودن تحقیقات در دانشگاه‌ها، تمایل بیشتر پژوهشگران به مطالعات بالینی، مشکلات اجتماعی و مشکلات سرمایه‌ای از جمله موانع و محدودیت‌های موجود در فرایند پژوهش عنوان شده‌اند (۲). شناخت مشکلات موجود در مسیر تحقیقات کشور، می‌تواند گامی مؤثر در ارایه استراتژی توسعه تحقیقات باشد (۳).

هدف نهایی نظام سلامت در هر کشور، تأمین، حفظ و ارتقای سطح سلامت مردم و برقراری عدالت در این زمینه است. پژوهش در این میان می‌تواند از طریق اطلاع‌رسانی و ارایه رهنمود در جهت طراحی و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های بهداشتی، نقش مهمی در نیل به این هدف ایفا کند (۴).

آموزشی که تنها بر پایه حفظ کردن مطالب مندرج در کتب و مجلات کشورهای پیشرفته باشد، بدون شک نمی‌تواند در حل مشکلات ممالک در حال توسعه کافی باشد. دانش‌آموختگان و دانشجویان بایستی قدرت شناخت، تجزیه و تحلیل و استنتاج مسایل و مشکلات رشته تحصیلی خود را کسب نمایند. آن‌ها همچنین باید با ارایه پروژه‌های تحقیقاتی مناسب برای رسیدن به جواب سؤالات و حل مشکلات اقدام نمایند. نتایج تحقیق اعلایی و اعظمی نشان داد که مسؤولین بایستی با برنامه‌ریزی دقیق و صحیح، بین کلاس درس و دستگاه اجرایی پلی مطمئن و پرجاذبه ایجاد نمایند و با نظارت دقیق، دانشجویان را به سمت تحقیق سوق دهند (۵).

در مطالعه‌ای که در دانشگاه بقیه‌الله اعظم (عج) انجام شد، هیچ یک از ۱۵۸ نفر دانشجوی شرکت کننده، با انجام تحقیقات مخالف نبودند (۶). یوسفی‌نژاد و قادری نیز در مطالعه خود، نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان نسبت به پژوهش را خوب گزارش نمودند (۷). در مطالعه غفورنیا و همکاران که آگاهی و نگرش دانشجویان دانشکده دندان‌پزشکی اصفهان درباره پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، ۹۴ درصد دانشجویان با ضرورت شرکت در فعالیت‌های پژوهشی موافق بودند (۸).

با وجود نتایج کسب شده از مطالعات فوق و با توجه به نیاز مبرم به انجام تحقیقات بالینی، متأسفانه شواهد موجود نشان می‌دهند که تعداد پزشکان محقق در دو دهه اخیر کاهش یافته است. این نکته، نقش تحقیقات دانشجویی و اهمیت پرداختن به آن را بیشتر جلوه‌گر می‌کند (۱۰، ۹).

در بررسی‌هایی که برای شناخت علل کاهش پزشکان پژوهشگر انجام شده است، توجه بیشتر پزشکان به امر سلامت بیماران و کاهش درد و رنج آن‌ها علتی برای این مسأله ذکر شده است. بدین منظور در بعضی از کشورها مانند ژاپن، دانشجویان دوره‌های تخصصی پزشکی، بایستی در سال آخر تحصیل، فقط به امر پژوهش بپردازند (۱۱). در پژوهشی به منظور تعیین میزان فعالیت‌های تحقیقاتی دانشجویان در آلمان، گزارش شد که تعداد زیادی از دانشجویان پزشکی در آلمان، فعالیت تحقیقاتی را به صورت قسمتی از تکالیفشان در دوره دکتری با جدیت کامل انجام می‌دهند و اغلب از نتایج هر تحقیق، مقاله‌ای منتشر می‌شود و یک پوستر یا سخنرانی شفاهی به ازای هر دانشجو وجود دارد (۱۲). در پژوهش دیگری در آلمان به منظور تعیین سهم پژوهش‌های دانشجویان پزشکی در انتشارات پزشکی مدلاین، گزارش شد که نتایج پژوهش ۶۶ درصد از دانشجویان پزشکی، در یک متن منتشر شده در مدلاین وجود دارد (۱۳).

تشویق و ایجاد انگیزه جهت انجام فعالیت‌های پژوهشی دانشجویی، می‌تواند تا اندازه‌ای کمبود پزشکان محقق را پاسخ‌گو بوده، به کشورهای در حال توسعه کمک نماید تا در عرصه سلامت، به پژوهش‌های مناسبی دست یابند (۱۴). برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق در دانشگاه‌های مختلف به

www.mui.ac.ir

عنوان راه‌کاری در جهت ارتقای توانمندی پژوهشی اعضای هیأت علمی و دانشجویان در نظر گرفته شده، به مرحله اجرا در آمده است. با این وجود مشخص نیست که دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، به چه میزان در مورد ایجاد علاقه دانشجویان به امر پژوهش موفق بوده‌اند. از آن جا که شناخت وضع موجود، نخستین گام برای برنامه‌ریزی در زمینه‌های مختلف از جمله تعیین نیازهای آموزشی دانشجویان در زمینه پژوهش، اصلاح برنامه‌های موجود و ارتقای نقش دانشجویان در تولید علم محسوب می‌شود، مطالعه حاضر به منظور ارزیابی آگاهی، نگرش و عملکرد پژوهشی دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان طراحی شد.

روش‌ها

این مطالعه از نوع توصیفی- مقطعی است که در آن تمامی دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی ورودی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان به صورت سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند. بنابر اطلاعات موجود در اداره آموزش دانشگاه، ۲۷۰ نفر دانشجوی پزشکی و ۱۳۰ نفر دانشجوی دندان‌پزشکی مشغول به تحصیل بودند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه‌ای پژوهشگر ساخته مشتمل بر چهار قسمت بود: در قسمت اول سؤالاتی جهت جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک دانشجویان، در قسمت دوم سؤالات مربوط به نگرش (۱۶ سؤال)، قسمت سوم سؤالات مربوط به دانش (۹ سؤال) و در قسمت چهارم، سؤالات مربوط به عملکرد (۸ سؤال) گنجانده شده بود. سؤالات مربوط به نگرش با مقیاس پنج‌تایی لیکرت (کاملاً موافق، موافق، بی‌نظر، مخالف و کاملاً مخالف) ارزیابی شدند. میزان دانش دانشجویان شرکت کننده در مطالعه بر حسب درصد پاسخ صحیح به سؤالات سنجیده شد (۲۰-۰ درصد پاسخ صحیح به عنوان دانش خیلی‌ضعیف، ۴۰-۲۱ درصد دانش ضعیف، ۶۰-۴۱ درصد دانش متوسط، ۸۰-۶۱ درصد دانش خوب و قابل قبول و ۱۰۰-۸۱ درصد دانش خیلی خوب در نظر گرفته شد). روایی صوری پرسش‌نامه طبق نظر متخصصین اپیدمیولوژی قابل‌قبول بوده، پایایی آن به وسیله تکرار پرسش‌نامه در یک نمونه کوچک و از طریق محاسبه Cronbach's alpha (۰/۷۸) به دست آمد.

پرسش‌نامه موجود، در دانشکده‌های پزشکی و دندان‌پزشکی و بیمارستان‌های آموزشی رفسنجان در بین ۴۰۰ نفر از دانشجویان توزیع و توضیحات لازم درباره اهمیت موضوع و دقت در تکمیل آن داده شد. در نهایت ۲۳۷ نفر از دانشجویان پزشکی و ۱۰۰ نفر از دانشجویان دندان‌پزشکی (در مجموع ۳۳۷ نفر) جهت شرکت در مطالعه رضایت داشته، اقدام به تکمیل پرسش‌نامه‌ها نمودند. اطلاعات حاصله، با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ و آمار توصیفی و تحلیلی (آزمون دقیق Fisher و χ^2) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در هر آزمون، سطح معنی‌داری آلفا کمتر و مساوی ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش نشان داد که ۴۶/۹ درصد دانشجویان در محدوده سنی ۲۳-۲۱ سال و ۲۵/۵ درصد در محدوده سنی ۲۶-۲۴ سال قرار داشتند. تعداد ۱۷۱ نفر (۵۰/۷ درصد) از دانشجویان مورد بررسی، مذکر و ۱۶۶ نفر (۴۹/۳ درصد) مؤنث بودند. از افراد مورد مطالعه، ۲۳۷ نفر (۷۰/۳ درصد) را دانشجویان پزشکی و ۱۰۰ نفر (۲۹/۷ درصد) را دانشجویان دندان‌پزشکی تشکیل می‌دادند. بیشتر دانشجویان (۲۸۳ نفر، ۸۴ درصد) مجرد و ۵۴ نفر (۱۶ درصد) از آنان متأهل بودند. محل سکونت ۲۶۶ نفر (۷۸/۹ درصد) از دانشجویان مورد بررسی خوابگاه بود.

بررسی میزان دانش دانشجویان مورد بررسی پیرامون پژوهش: در پاسخ به سؤالات مربوط به دانش، ۲۹۶ نفر (۸۷/۸ درصد) از جمعیت مورد مطالعه به گزینه صحیح در مورد ضرورت آشنایی با روش‌های تحقیق در سیستم‌های بهداشتی اشاره نموده بودند. در بین پاسخ‌دهندگان، ۲۲۳ نفر (۶۶/۲ درصد) به هدف نهایی پژوهش واقف بودند. از این بین، ۱۶۶ نفر (۴۹/۳ درصد) از سهم کشورهای در حال توسعه در پژوهش، اطلاع داشتند. همچنین، ۱۱۱ نفر (۳۲/۹ درصد)

www.mui.ac.ir

از افراد می‌دانستند که شکاف ۱۰/۹۰ به چه معنی است. در بین افراد مورد مطالعه تنها ۱۲۶ نفر (۳۷/۴ درصد) می‌دانستند که شواهد ارزیابی توسعه ظرفیت پژوهش سلامت و ارتقای آن چه می‌باشد. در پاسخ به این سؤال که در کدام یک از انواع مطالعات، امکان بررسی رابطه علیتی وجود ندارد، نیز تنها ۶۵ نفر (۱۹/۳ درصد) به گزینه صحیح اشاره نمودند. همچنین ۱۴۲ نفر (۴۲/۱ درصد) از پاسخ‌دهندگان، مطالعه هم گروهی را برای ارزیابی یک برنامه غربال‌گری مطلوب‌تر می‌دانستند. نتایج این تحقیق نشان داد که ۱۸۴ نفر (۵۴/۶ درصد) از افراد تحت بررسی، جوامع را واحد مطالعه برای مطالعات بوم‌شناسی می‌دانند و ۱۱۸ نفر (۳۵ درصد) کوتاه‌تر شدن طول بیماری را بر کاهش شیوع بیماری مؤثر می‌دانند.

بررسی پاسخ دانشجویان به سؤالات طرح‌ریزی شده جهت سنجش میزان دانش، بر حسب جنسیت آن‌ها معنی‌دار نبود، ولی در پاسخ به سؤال "آیا می‌دانید شکاف ۱۰/۹۰ به چه امری اشاره می‌کند؟" بر حسب رشته تحصیلی اختلاف معنی‌دار مشاهده شد ($P < ۰/۰۰۱$، آزمون Fisher). پاسخ ۱۳/۹ درصد از دانشجویان پزشکی و ۳۳/۳ درصد از دانشجویان دندان‌پزشکی در این مورد صحیح بود. اختلاف بین پاسخ صحیح دانشجویان به سؤال "هدف نهایی پژوهش چیست؟" بر حسب مقطع تحصیلی معنی‌دار بود ($P = ۰/۰۰۴$، $df = ۲$، $\chi^۲ = ۱۱/۰۳۸$). در این رابطه، میزان پاسخ صحیح دانشجویان در مقاطع علوم پایه و کارآموزی در مقایسه با مقطع کارورزی بیشتر بود.

بررسی نگرش دانشجویان پیرامون پژوهش: بررسی پاسخ دانشجویان به سؤالات مربوط به نگرش نشان داد که ۷۲/۱ درصد از دانشجویان عقیده داشتند که به منظور رفع مشکلات مربوط به سلامت مردم، انجام تحقیق ضرورت دارد. حدود ۳۵ درصد از دانشجویان انجام فعالیت تحقیقاتی توسط دانشجویان را وقت تلف کردن می‌دانستند. ۳۱/۴ درصد

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخ دانشجویان به سؤالات منفی مربوط به نگرش

نظرات / سؤالات	کاملاً موافق تعداد (درصد)	موافق تعداد (درصد)	بی‌نظر تعداد (درصد)	مخالف تعداد (درصد)	کاملاً مخالف تعداد (درصد)	جمع تعداد (درصد)
به منظور رفع مشکلات مربوط به سلامت مردم، نیازی به انجام تحقیق وجود ندارد	۱۴ (۴/۲)	۲۹ (۸/۶)	۵۱ (۱۵/۱)	۱۳۱ (۳۸/۹)	۱۱۲ (۳۳/۲)	۳۳۷ (۱۰۰)
انجام فعالیت تحقیقاتی توسط دانشجویان وقت تلف کردن است	۵۱ (۱۵/۱)	۶۷ (۱۹/۹)	۳۸ (۱۱/۳)	۱۰۰ (۲۹/۷)	۷۳ (۲۱/۷)	۳۲۹ (۹۷/۶) *
تلاش برای حل معضلات سلامت کشور، کار مشکلی است و از عهده دانشجو خارج می‌باشد.	۴۹ (۱۴/۵)	۵۷ (۱۶/۹)	۵۳ (۱۵/۷)	۱۰۳ (۳۰/۶)	۶۹ (۲۰/۵)	۳۳۱ (۹۸/۲) **
اگر در انتخاب نوع پایان‌نامه خود آزاد باشم، آن را به صورت غیر تحقیقاتی ارایه خواهم نمود	۵۳ (۱۵/۷)	۸۱ (۲۴)	۱۰۹ (۳۲/۳)	۷۱ (۲۱/۱)	۲۲ (۶/۵)	۳۳۶ (۹۹/۷) ***
مدت زمان صرف شده جهت شرکت در فعالیت‌های تحقیقات دانشجویی، موجب رکورد علمی آنان می‌گردد	۵۵ (۱۶/۳)	۶۸ (۲۰/۲)	۸۹ (۲۶/۴)	۸۹ (۲۶/۴)	۳۵ (۱۰/۴)	۳۳۶ (۹۹/۷) ***
اهمیتی از طرف مسؤولین دانشگاه به تحقیقات دانشجویی داده نمی‌شود	۷۴ (۲۲)	۱۰۷ (۳۱/۸)	۱۰۲ (۳۰/۳)	۵۲ (۱۵/۴)	۱ (۰/۳)	۳۳۶ (۹۹/۷) ***
منابع و امکانات کتابخانه‌ای کافی (اینترنت، منابع خارجی) جهت انجام طرح‌های پژوهشی در اختیار آن‌ها قرار ندارد	۷۶ (۲۲/۶)	۱۰۸ (۳۲)	۵۲ (۱۵/۴)	۸۹ (۲۶/۴)	۱۱ (۳/۳)	۳۳۶ (۹۹/۷) ***
استفاده از نتایج تحقیقات کشورهای پیشرفته و عدم انجام تحقیقات مشابه در کشور منطقی است.	۳۷ (۱۱)	۷۴ (۲۲)	۵۱ (۱۵/۱)	۹۳ (۲۷/۶)	۸۱ (۲۴)	۳۳۶ (۹۹/۷) ***

* ۸ نفر (۲/۴ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند

** ۶ نفر (۱/۸ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند

*** ۱ نفر (۰/۳ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند

www.mui.ac.ir

از دانشجویان معتقد بودند که تلاش برای حل معضلات سلامت کشور، کار مشکلی است و از عهده دانشجو خارج می‌باشد. جدول ۱ بیان‌گر توزیع فراوانی پاسخ دانشجویان به هر یک از سؤالات مربوط به نگرش می‌باشد که دارای بار منفی بوده‌اند.

بررسی نظرات دانشجویان نشان داد که بیشتر آن‌ها با این مطلب که «آشنایی با روش تحقیق برای هر دانشجوی علوم پزشکی ضروری است و باید جزیی از برنامه‌های آموزشی دانشجویان باشد» کاملاً موافق بودند و معتقد بودند فعالیت‌های تحقیقاتی، روحیه تعاون و مسؤولیت‌پذیری را در بین دانشجویان تقویت می‌کند. جدول ۲ توزیع فراوانی پاسخ دانشجویان به هر یک از سؤالات مربوط به نگرش را نشان می‌دهد که دارای بار مثبت بوده‌اند.

بررسی پاسخ دانشجویان مورد مطالعه به سؤالات نگرش، اختلاف معنی‌داری بر حسب جنسیت آنان نشان نداد، ولی پاسخ آن‌ها به سؤال "آشنایی با روش تحقیق برای هر دانشجوی علوم پزشکی ضروری است و باید جزیی از برنامه‌های آموزشی دانشجویان باشد "بر حسب رشته تحصیلی ($P < ۰/۰۰۱$)، مقطع تحصیلی ($P = ۰/۰۳۳$) و محل اسکان ($P = ۰/۰۰۳$)، اختلاف معنی‌دار داشت. بدین معنی که نظرات موافق دانشجویان پزشکی، مقطع علوم پایه و دانشجویان ساکن خوابگاه در این مورد بیشتر بوده است.

نظرات دانشجویان در پاسخ به "مدت زمان صرف شده جهت شرکت در فعالیت‌های تحقیقات دانشجویی، موجب

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخ دانشجویان به سؤالات مثبت مربوط به نگرش

نظرات / سؤالات	کاملاً موافق تعداد (درصد)	موافق تعداد (درصد)	بی‌نظر تعداد (درصد)	مخالف تعداد (درصد)	کاملاً مخالف تعداد (درصد)	جمع تعداد (درصد)
آشنایی با روش تحقیق برای هر دانشجوی علوم پزشکی ضروری است و باید جزیی از برنامه‌های آموزشی دانشجویان باشد.	۱۲۷ (۳۷/۷)	۱۱۹ (۳۵/۳)	۳۳ (۹/۸)	۳۳ (۹/۸)	۱۹ (۵/۶)	۳۳۱ (۹۸/۲) *
فعالیت‌های تحقیقاتی، روحیه تعاون و مسؤولیت‌پذیری را در بین دانشجویان تقویت می‌کند.	۷۶ (۲۲/۶)	۱۴۱ (۴۱/۸)	۶۲ (۱۸/۴)	۳۵ (۱۰/۴)	۲۳ (۶/۸)	۳۳۷ (۱۰۰)
دانشجویان محقق در مقایسه با دانشجویان غیر محقق، بهتر می‌توانند مشکلات سلامت جامعه را حل نمایند.	۶۱ (۱۸/۱)	۹۵ (۲۸/۲)	۶۴ (۱۹)	۷۵ (۲۲/۳)	۳۶ (۱۰/۷)	۳۳۱ (۹۸/۲) *
باید جهت علاقه‌مند کردن دانشجویان به تحقیقات دانشجویی، تبلیغات صورت گیرد.	۱۰۵ (۳۱/۲)	۱۳۸ (۴۰/۹)	۴۱ (۱۲/۲)	۴۱ (۱۲/۲)	۱ (۰/۳)	۳۲۶ (۹۶/۷) **
شرکت در فعالیت‌های تحقیقاتی به اندازه درس خواندن مهم است.	۳۸ (۱۱/۳)	۶۶ (۱۹/۶)	۶۸ (۲۰/۲)	۱۰۸ (۳۲)	۵۱ (۱۵/۱)	۳۳۱ (۹۸/۲) *
خدمتی که یک تحقیق در زمینه سلامت انجام می‌دهد، می‌تواند بسیار بیشتر از خدمتی باشد که یک پزشک یا دندانپزشک در بالین بیمار انجام می‌دهد	۳۷ (۱۱)	۸۳ (۲۴/۶)	۶۵ (۱۹/۳)	۸۳ (۲۴/۶)	۶۷ (۱۹/۹)	۳۳۵ (۹۹/۴) ***
کمیته تحقیقات دانشجویی بهترین وسیله جهت تشویق دانشجویان برای انجام پژوهش است.	۴۸ (۱۴/۲)	۱۱۰ (۳۲/۶)	۵۹ (۱۷/۵)	۷۷ (۲۲/۸)	۴۲ (۱۲/۵)	۳۳۶ (۹۹/۷) ****
پژوهش در صورتی مفید خواهد بود که منجر به تولید دانش جدیدی شود.	۱۲۹ (۳۸/۳)	۱۰۸ (۳۲)	۴۹ (۱۴/۵)	۳۳ (۹/۸)	۱۱ (۳/۳)	۳۳۰ (۹۷/۹) *****

* ۶ نفر (۱/۸ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند.
** ۱۱ نفر (۳/۳ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند.
*** ۲ نفر (۰/۶ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند.
**** ۱ نفر (۰/۳ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند.
***** ۷ نفر (۲/۱ درصد) به این پرسش پاسخ ندادند.

www.mui.ac.ir

رکورد علمی آنان می‌گردد" نیز نشان دهنده وجود اختلاف معنی‌دار بر حسب رشته تحصیلی (P = ۰/۰۰۵)، مقطع تحصیلی (P = ۰/۰۵)، و محل اسکان (P = ۰/۰۰۵) بود. در این مورد، پاسخ منفی دانشجویان پزشکی، مقطع کارورزی و دانشجویان ساکن در خوابگاه بیشتر از سایرین بود.

بررسی نتایج مطالعه نشان داد که بین مقطع تحصیلی و نگرش دانشجویان نسبت به سؤال "اهمیتی از طرف مسؤولین دانشگاه به تحقیقات دانشجویی داده نمی‌شود ارتباط معنی‌دار وجود دارد (P = ۰/۰۳۰). ۵۸/۷ درصد از دانشجویان مقطع کارورزی در این مورد نظر موافق داشتند، که بیش از سایر مقاطع گزارش شد.

توزیع فراوانی نمونه‌های مورد مطالعه بر حسب محل اسکان (P < ۰/۰۰۱)، وضعیت تأهل (P = ۰/۰۰۳)، و مقطع تحصیلی (P = ۰/۰۰۹)، در رابطه با پاسخ آن‌ها به سؤال "دانشجویان محقق در مقایسه با دانشجویان غیر محقق بهتر می‌توانند مشکلات جامعه را حل نمایند"، اختلاف معنی‌دار نشان داد. ۵۲/۵ درصد از دانشجویان ساکن در خوابگاه، ۲۳/۴ درصد از دانشجویان ساکن در منزل، ۵۰ درصد از دانشجویان مجرد و ۲۶/۷ درصد از دانشجویان متأهل نظر موافق داشتند. در همین مورد، نظر ۴۴ درصد از دانشجویان مقطع کارورزی، ۳۹ درصد از دانشجویان مقطع کارآموزی و ۶۲/۷ درصد از دانشجویان مقطع علوم پایه موافق بود.

بررسی عملکرد دانشجویان مورد بررسی پیرامون پژوهش: بررسی عملکرد دانشجویان نشان داد که تعداد مقالات تألیف شده توسط آن‌ها بر حسب جنسیت (P = ۰/۰۵)، رشته تحصیلی (P = ۰/۰۰۱) و مقطع تحصیلی (P = ۰/۰۱) اختلاف معنی‌دار دارد، بدین معنی که تعداد مقالات تألیف شده توسط دانشجویان مؤنث، دانشجویان دندان‌پزشکی و در دوره کارورزی بیشتر بوده است. عملکرد دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی، در مورد تعداد کارگاه‌های گذرانده شده مرتبط با پژوهش (P = ۰/۰۰۰) اختلاف معنی‌دار نشان داد. تعداد کارگاه‌های گذرانده شده مرتبط با پژوهش توسط دانشجویان دندان‌پزشکی بیش از دانشجویان پزشکی بود. پاسخ دانشجویان مورد بررسی به سؤالات مربوط به عملکرد در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳: توزیع فراوانی پاسخ سؤالات سنجش عملکرد در دانشجویان مورد بررسی

سؤالات	گزینه‌ها	تعداد (درصد)
تاکنون در چند کارگاه مرتبط با پژوهش شرکت نموده‌اید؟	۲≥	۲۴۲ (۷۱/۹)
	۳-۴	۱۸ (۵/۳)
	۵ ≤	۱۶ (۴/۸)
چند کتاب در زمینه تحقیقات مطالعه نموده‌اید؟	۲≥	۲۴۰ (۷۱/۲)
	۳-۴	۳۱ (۹/۲)
	۵ ≤	۴ (۱/۲)
در طول هفته چند ساعت از وقت خود را صرف فعالیت‌های تحقیقاتی نموده‌اید؟	۲≥	۱۸۵ (۵۴/۹)
	۳-۴	۳۲ (۹/۵)
	۵ ≤	۲۵ (۷/۴)
تاکنون در چند طرح پژوهشی مشارکت داشته‌اید؟	۲≥	۲۴۹ (۷۳/۹)
	۳-۴	۲۶ (۷/۷)
	۵ ≤	۶ (۱/۸)
تاکنون چند مقاله تألیف نموده‌اید؟	۲≥	۲۷۹ (۸۲/۸)
	۳	۸ (۲/۴)
تاکنون در چند سمینار مقاله ارایه داده‌اید؟	۲≥	۲۸۶ (۸۴/۸)
	۳	۱ (۰/۳)
در طول هفته چند ساعت از وقت خود را صرف خواندن مجلات و مقالات علمی می‌نمایید؟	۲≥	۲۴۷ (۷۳/۳)
	۳-۴	۱۶ (۴/۸)
	۵ ≤	۲۱ (۶/۳)
تاکنون چند طرح پژوهشی ارایه داده‌اید؟	۲≥	۲۶۲ (۷۷/۷)
	۳-۴	۱۰ (۳)
	۵ ≤	۸ (۲/۴)

* بقیه دانشجویان در پاسخ به سؤالات گزینه "مشخص نیست" را انتخاب کرده بودند

بحث

بر اساس نتایج این مطالعه، دانش دانشجویان مورد بررسی در سطح متوسط و قابل قبول ارزیابی شد که با نتایج تحقیقات فلاح و همکاران که به منظور تعیین آگاهی، نگرش و توانمندی پژوهشی دانش‌آموختگان دوره دکتری حرفه‌ای پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی همدان انجام شد (۱۴) و نتایج مطالعات رئیسی دهکردی و همکاران (۱۵)،

www.mui.ac.ir

حسن‌خان و همکاران (۱۶) و Vodopivec و همکاران (۱۷) همخوانی دارد، ولی نتیجه تحقیق مشابهی که خدمت و همکاران بر روی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج) انجام دادند، حاکی از کم بودن میزان آگاهی دانشجویان نسبت به تحقیق بود (۶). با در نظر گرفتن نتایج مطالعه حاضر و مطالعات ذکر شده، از آن جا که دانش متوسط یا کم، موجب افزایش توانمندی و عملکرد پژوهشی نخواهد شد، بایستی در جهت ارتقای دانش و آگاهی دانشجویان تلاش بیشتری مبذول نمود.

پاسخ دانشجویان تنها در مورد سؤال "آیا می‌دانید شکاف ۱۰/۹۰ به چه امری اشاره می‌کند؟" بر حسب رشته تحصیلی اختلاف معنی‌دار نشان داد و نسبت دانشجویان دندان‌پزشکی که در این مورد پاسخ صحیح داده بودند، بیش از دانشجویان رشته پزشکی بود و در بقیه موارد اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد. در این مطالعه، بین مقطع تحصیلی و دانش افراد تحت بررسی ارتباط معنی‌داری مشاهده گردید و دانشجویان مقاطع تحصیلی پایین‌تر نسبت به مقاطع تحصیلی بالاتر از دانش بیشتری برخوردار بودند که علت آن را می‌توان ارایه واحدهای درسی مرتبط با پژوهش در مقاطع تحصیلی پایین‌تر ذکر نمود.

در مطالعه حاضر، اکثریت دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان نگرش خوبی به پژوهش داشتند، که با نتایج تحقیقات فلاح و همکاران همخوانی دارد (۱۴)؛ در حالی که اعلایی و اعظمی (۵) و همچنین حسن‌خان و همکاران (۱۶) بینش دانشجویان نسبت به پژوهش را در حد متوسط و Vodopivec و همکاران (۱۷) در حد ضعیف گزارش نموده‌اند. نگرش مثبت در دانشجویان مورد بررسی در مطالعه حاضر، بایستی با برنامه‌ریزی صحیح حفظ شود و در جهت ارتقاء و به کارگیری صحیح آن تلاش شود.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین وضعیت تأهل، محل اسکان، مقطع تحصیلی و رشته تحصیلی دانشجویان و نگرش آن‌ها ارتباط معنی‌داری وجود دارد. بر این اساس، دانشجویان مجرد نسبت به دانشجویان متأهل، دانشجویان ساکن خوابگاه نسبت به دانشجویان ساکن در خانه، سنوات تحصیلی بالاتر نسبت به سنوات پایین‌تر و دانشجویان پزشکی نسبت به دانشجویان دندان‌پزشکی از نگرش مثبت‌تری برخوردار بودند. این نکته حایز اهمیت است که زیرا نگرش مثبت دانشجویان به امر پژوهش، به ویژه دانشجویان پزشکی که بعد از فراغت از تحصیل به مناطق روستایی اعزام می‌شوند، در تعیین مشکلات بهداشتی منطقه و برنامه‌ریزی مناسب برای رفع آن‌ها نقش به سزایی خواهد داشت.

سخت‌گیری در زمینه تصویب پروپوزال، کمبود بودجه و نبودن امکانات مالی کافی، فقدان انگیزه، محدودیت در انتخاب موضوع، عدم احساس نیاز به پژوهش و کمبود حمایت مسؤولین از پژوهش‌های دانشجویی، از جمله موانع انجام پژوهش بودند، که دانشجویان به آن‌ها اشاره داشتند. در مطالعه درودی و همکاران، دانشجویان تبریز نیز عدم وجود امکانات مالی لازم را به عنوان مانع اجرایی در انجام پژوهش ذکر کرده بودند (۱۸). در تحقیق اعلایی و اعظمی، کمبود امکانات کتابخانه‌ای به عنوان یکی از موانع مهم پژوهش یاد شده بود (۵). ضروری است که با اتخاذ تدابیر و راه‌کارهای جدید در راستای افزایش اعتبارات و امکانات لازم و حمایت مسؤولین، به تحقیقات دانشجویی بیشتر بها داده شود.

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که دانشجویان اهمیت تحقیقات دانشجویی را درک کرده‌اند و به آن علاقمند هستند، ولی اطلاع درستی از ماهیت آن ندارند و اغلب به طور عملی نیز با آن در تماس قرار نگرفته‌اند. دانشجویان مورد مطالعه خواهان آشناتر شدن با تحقیق و روش انجام آن هستند و حتی اکثریت آن‌ها بر این عقیده‌اند که تحقیق را باید به صورت قسمتی از برنامه درسی آموزش داد. بسیاری از دانشجویان معتقدند که شاید کاستی‌های پژوهش دانشجویی به علت کم اهمیت تلقی شدن این امر از طرف مسؤولین باشد. اما زمانی که تأثیر عوامل مختلف بر نگرش افراد نسبت به تحقیق مورد بررسی قرار گرفت، مشاهده شد که عواملی چون جنس، رشته تحصیلی، وضعیت تأهل و محل اسکان نیز بر روی نگرش دانشجویان تأثیر دارند. پژوهش حاضر نشان

www.mui.ac.ir

می‌دهد که نگرش دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در مورد تحقیق مثبت است و اکثریت آن‌ها با ضرورت انجام تحقیق موافق هستند.

از آن جا که با وجود تلاش پژوهشگران، تمامی دانشجویان پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در مطالعه شرکت نداشتند، بررسی مجدد دانش، نگرش و عملکرد این دانشجویان، به نحوی که تعداد نمونه بیشتری مورد مطالعه قرار گیرند، نتایج قابل تعمیم‌تری را جهت برنامه‌ریزی صحیح در این زمینه به دست خواهد داد.

پیشنهادها

آشنایی دانشجویان در سال اول تحصیلی با سیستم کتابخانه، امکانات، چگونگی استفاده از آن و همچنین آموزش روش تحقیق به شکل واحدی اختیاری برای دانشجویان در بهبود نگرش و ارتقاء سطح دانش آن‌ها کمک کننده است. برگزاری کارگاه‌های مرتبط با پژوهش نیز مفید خواهد بود.

ارایه پایان‌نامه تحقیقاتی محور فعالیت‌های تحقیقاتی باشد و پایان‌نامه یکی از معیارهای مهم برای برآورد شخصیت علمی گروه آموزشی مربوط، اساتید راهنما و مشاور و دانشجو محسوب شود.

تشکیل کارگاه‌های مرتبط با پژوهش جهت دانشجویان مقاطع تحصیلی بالا یکی از راه‌کارهای افزایش دانش و بهبود عملکرد و نگرش دانشجویان است. کمیته تحقیقات دانشجویی نیز می‌تواند با ایجاد زمینه مناسب به منظور حمایت‌های مادی و معنوی دانشگاه از فعالیت‌های علمی پژوهشی دانشجویان و کمک به بهبود رابطه علمی و پژوهشی اساتید و دانشجویان، موجبات ترویج و ارتقای مهارت و فرهنگ پژوهش در دانشجویان را فراهم آورد.

نتیجه‌گیری

این تحقیق نشان داد که دانشجویان اهمیت تحقیقات دانشجویی را درک کرده‌اند و به آن علاقه‌مند هستند، ولی اطلاع درستی از ماهیت آن ندارند و به طور عملی نیز با آن در تماس نبوده‌اند. از این رو توصیه می‌شود که جهت ارتقای سطح دانش و بهبود عملکرد آن‌ها پیرامون پژوهش، برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گیرد.

تشکر و قدردانی

این تحقیق در قالب پایان‌نامه مصوب شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان به شماره ۵۴۳ انجام شده است. بدین وسیله از اعضای محترم شورای پژوهشی دانشگاه و از دانشجویان محترم رشته‌های پزشکی و دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان که با صرف وقت و دقت نظر در تکمیل پرسش‌نامه‌ها و انجام این تحقیق همکاری نمودند، صمیمانه قدردانی می‌شود.

References

1. Khedmat H, Navidi AR, Khoshbaten A, Helli Saz M, Naseri M, Alavi Darghlou R. Research methods in medical sciences (research design, methodology and statistics). 2nd ed. Tehran: Teymourzadeh Institute Publications; 2001. p. 9-13.
2. Reinders JJ, Kropmans TJ, Cohen-Schotanus J. Extracurricular research experience of medical students and their scientific output after graduation. Med Educ 2005; 39(2): 237.
3. Javadiyan A. Review the reasons for lack of effective research in universities of Medical Sciences [Thesis]. Tehran: Tehran University of Medical Sciences; 1999. p. 2-4.
4. Javid Rouzi M, Bagheri Nejad S, Hossein-Pour AR. Research on national health needs and set priorities. Health Research Council areas for development. Tehran; 2002. p. 5-14.
5. Alaei M, Azami O. Attitude of students to prevent interruption in Ilam University of Medical Sciences in 2001. Ilam University of Medical Science 2004; 12(1-2): 39-44.

6. Khedmat H, Navid A, Khoshbaten A, Helli Saz M, Nasseri MH, Alavi Darghlou R. Evaluation of attitude of Baghiyata University of Medical Sciences's students toward research in 1997. Kosar Medical Journal 1997; 1(2): 43-9.
7. Yousefi Nejad V, Ghaderi E. Assessment of Kurdistan University of Medical Sciences students to research and the factors affecting it in 2000. Scientific Journal of Kurdistan University of Medical Sciences 2001; 5(2): 12-7.
8. Ghafournia M, Motamedi SH, Yousefian E. Isfahan Dental Student's Knowledge and Attituale about Research. Journal of Isfahan Dental School 2005; 1(3-4): 31-4.
9. Pasko T, Smart D. Physician Characteristics and Distribution in the US. Chicago: American Medical Association; 2004.
10. Scaria V. The need to integrate research in undergraduate medical education to meet the future challenges. Calicut Medical Journal 2004; 2(1): e1.
11. Imawari M. Medical Specialty System in Japan. Present state and perspective. Nihon Shokakibyo Gakkai Zasshi 2005; 102(8): 981-5.
12. Altunbas A, Cursiefen C. Research activities of medical students in Germany using as an example the Wurzburg University Clinic. Dtsch Med Wochenschr 1998; 123(20): 617-20.
13. Cursiefen C, Altunbas A. Contribution of medical student research to the Medline-indexed publications of a German medical faculty. Med Educ 1998; 32(4): 439-40.
14. Fallah M, Hooshmand B, Joneidi J, Shamsaei F, Basharian S. Knowledge, attitude and research capability of professional medical and dental Ph.D. graduates of Hamedan University of Medical Sciences. Iranian Journal of Medical Education 2005; 5(2): 129-37.
15. Raisi Dehkordi F, Nakhodaei M, Shafiee F, Zohour A. Assessment of knowledge and attitudes of nursing students in Shahrekord University to research year 2004. Shahrekord University of Medical Sciences Journal 2006; 10(34): 22-7.
16. Khan H, Khawaja MR, Waheed A, Rauf MA, Fatmi Z. Knowledge and attitudes about health research amongst a group of Pakistani medical students. BMC Med Educ 2006; 6: 54.
17. Vodopivec I, Vujaklija A, Hrabak M, Lukic IK, Marusic A, Marusic M. Knowledge about and attitude towards science of first year medical students. Croat Med J 2002; 43(1): 58-62.
18. Doroudi T, Arabi R, Fakhimi P. Factors affecting research reluctance in Tabriz Medical Sciences students. Journal of Medical Sciences of Isfahan University of Medical Sciences 1996; 1: 28-34.

www.mui.ac.ir

A Survey on the Knowledge, Attitude and Practice of Medical and Dental Students of Rafsanjan University of Medical Sciences on Research

Mohsen Rezaeian[1], Mohammad Hossein Molla Abbasi[2], Mohammad Haghighi[3], Gholamreza Sharifirad[4], Maryam Hadavi[5]

Abstract

Background: The education system requires extensive manpower training of researchers. Moreover, importance of research in developing countries to achieve growth in all fields is irrefutable. In this study, the attitude, knowledge, and performance of medical and dental students of Rafsanjan University of Medical Sciences on research were assessed.

Methods: In this descriptive study, 400 medical and dental students of Rafsanjan University of Medical Sciences were asked to complete a researcher-made questionnaire which included 16 questions related to attitude, 9 questions related to knowledge, 8 questions related to performance and 3 open questions about research. Data were entered into SPSS software and were analyzed applying Fisher and Chi-Square statistical tests.

Findings: Based on the results, 237 (87.8%) medical students and 100 (76.9%) dental students responded to the questions. Knowledge of the students was assessed to be low. The majority of them had a good attitude. Research practice was assessed to be below the average level. The knowledge of medical students was higher than the dental students. Medical students, students in higher education levels, single students and students living in dormitories had better attitudes towards research, while female students and dental students had a better research practice.

Conclusion: This study showed that the students understand the importance of research and are interested in it but do not truly understand its nature or practice it appropriately. Therefore, it is recommended that necessary plans be carried out to improve knowledge and performance of the students toward research.

Keywords: Knowledge, Attitude, Performance, Research.

1- Professor, Department of Social Medicine, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan. Iran.
2- General Practitioner, School of Medicine, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran.
3- Medical Student, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan. Iran.
4- Professor, Department of Health Education, School of Health, Isfahan University of medical Sciences, Isfahan, Iran.
5- MSc, Department of Anesthesia, School of Nursing and Midwifery, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan. Iran (Corresponding Author)
Email: hadavimaryam@yahoo.com